

Asia: VN/13749/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä saariston kehityksen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

1. Koko maan rahoituksen tasossa huomioon otettava sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeen kasvuarvio vuosille 2027–2030 (7 § 1 mom.)

Kyseessä on teknisluonteinen SOME-malliin perustuva päivitys.

Lausunnon perusteella Museovirasto, Suomenlinnan hoitokunta katsoo, että esityksen mukaiset rahoitusleikkaukset ja siirtymätasausten muutokset eivät huomioi riittävästi erityisolosuhteissa toimivien alueiden, kuten Suomenlinnan, todellista palvelutarpeen kasvua.

Helsinki on arvioitu yhdeksi suurimmista rahoituksen menettäjistä vuosina 2027–2029, mikä vaikeuttaa erityisolosuhteiden huomioimista palvelutuotannossa.

2. Palvelutarpeen kasvun huomioon ottamista koskevat säästötoimenpiteet (7 § 1 mom. ja 36 § 1 mom.)

Palvelutarpeen kasvusta ehdotetaan otettavaksi rahoituksessa huomioon 60 prosenttia vuodesta 2027. Määräaikaisesta 0,2 prosenttiyksikön korotuksesta luovuttaisiin vuodesta 2028.

Rahoitusleikkaukset ja säästötoimenpiteet kohdistuvat epätasaisesti ja heikentävät mahdollisuuksia turvata palvelut Suomenlinnan kaltaiselle alueelle, joissa niiden tuottaminen on olosuhteista johtuen keskimääräistä kalliimpaa (merikuljetukset, logistiikka, saavutettavuus).

Säästöjen kohdentuminen Helsinkiin vähentää mahdollisuuksia kompensoida saariolosuhteiden lisäkustannuksia.

3. Palvelutarpeen kasvun säästöjen kohdentaminen ja säästökompensaatio (3 § 1 mom.)

Palvelutarpeen kasvua koskeva säästö kohdennettaisiin kaikille hyvinvointialueille sosiaali- ja terveydenhuollon rahoituksen määräytymistekijöiden perusteella.

Säästötoimenpiteiden vaikutuksia kompensoitaisiin nostamalla palvelutarpeen määräytymistekijän

rahoitusosuutta yhdellä prosenttiyksiköllä ja vastaavasti vähentämällä asukasperusteista osuutta vuonna 2028.

Säästöjen kohdentuminen suuriin kaupunkialueisiin, kuten Helsinkiin, lisää painetta siirtää kustannuksia kaupungin omalle taloudelle ilman korvaavaa valtion rahoitusta.

Tämä heikentää Suomenlinnan erityisolosuhteissa tapahtuvan palvelutuotannon taloudellista kestävyyttä ja voi johtaa palveluiden keskittämiseen mantereelle.

4. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarvemallin päivitykset (14 § ja lain liite)

Tarvetekijöiden ja niiden kertoimien taustalla olevissa käyttö- ja kustannustiedoissa otettaisiin huomioon uusimmat tiedot ja nykyisiin tarvetekijöihin tehtäisiin eräitä tarkistuksia, mutta ei toteutettaisi tarvetekijöitä tai tietopoimintoja koskevia merkittäviä laajennuksia. Yksityisen terveydenhuollon diagnoositietojen huomioon ottamista rahoituksessa rajattaisiin osittain.

Nykyiset palvelutarvetekijät eivät tunnista merellisten erityisalueiden olosuhdekustannuksia.

Suomenlinnan tapauksessa palvelutarvemalli ei huomioi:

kuljetus- ja saavutettavuushaasteita

suojellun rakennuskannan aiheuttamia erityisvaatimuksia

suurta matkailijamäärää (noin miljoona vuosittaista kävijää)

Tämän vuoksi palvelutarvemallin päivityksissä tulisi lisätä merellisiä ja saaristomaisia olosuhteita kuvaavia kustannustekijöitä myös kaupunkisaaristoille.

5. Palvelutarvekertoimien tietopohjan laadun turvaaminen (14 § 3 mom. ja 26 a § 2 mom.)

THL:n tehtävää tarkistaa tietopohjan laatua ja oikeutta korjata rekisteritiedoissa olevia selviä virheitä selkiytettäisiin. Valtiovarainministeriö voisi rahoituspäätöksessä ottaa huomioon rekisteritiedoissa olevia selviä virheitä, jotka vaikuttaisivat merkittävästi hyvinvointialuekohtaiseen rahoitukseen.

Lausunnossa esitetyt huomautukset korostavat, että tietopohjan tulee kyetä kuvaamaan myös sellaisten alueiden palvelutarpeita, jotka eivät näy perinteisen väestöpohjaisen mallinnuksen kautta.

Suomenlinnassa on merkittävä määrä transitionaalista asumista (Merisotakoulu, vankila, kausityöntekijät), joka ei näy vakituisten asukkaiden määrässä.

6. Saaristoisuus rahoituksen määräytymistekijänä (19 §)

Saaristolain määritelmän mukaiselle saaristoiselle hyvinvointialueelle laskettaisiin saaristoisuuskerroin, jonka perusteella määriteltäisiin hyvinvointialueille saaristoisuuden perusteella kohdennettava sosiaali- ja terveydenhuollon laskennallinen rahoitus.

Lausunnon keskeinen huomio on, että saaristoisuusperusteinen rahoitus ei kata Helsinkiä, vaikka siellä sijaitsee yksi Suomen merkittävimmistä saaristoisista asuin- ja kulttuuriympäristöistä.

Suomenlinnan erityisolosuhteet jäävät näin kokonaan ilman korotettua rahoitusta, vaikka alue täyttää seuraavat kriteerit:

merellinen ja logistisesti haastava ympäristö

suuri matkailupaine

UNESCO-maailmanperintökohteen velvoitteet

merkittävä suojeltu rakennuskanta

noin 800–900 asukasta ja laaja transitionaalinen väestö

Lausunnon mukaan Helsingin merelliset alueet tulisi voida sisällyttää rahoitusperusteeseen joko erillisenä luokkana tai poikkeussäännöksenä.

7. Siirtymätasauksien porrastuksen muuttaminen (35 § 2–5 mom.)

Siirtymätasausten porrastusta muutettaisiin sekä siirtymätasausvähennysten että -lisien osalta kymmenellä eurolla asukasta kohden lisää vuosittain vuodesta 2027 siten, että pysyvien siirtymätasausten määrä vähenee noin neljäsosalla vuoden 2030 loppuun mennessä.

-

8. Siirtymätasauksia koskeva säästötoimenpide ja sen kohdentaminen (40 §)

Siirtymätasauksista valtion rahoittamasta osuudesta siirrettäisiin hyvinvointialueiden rahoitettavaksi 53 milj. euroa vuonna 2028, 91 milj. euroa vuonna 2029 ja 82 milj. euroa vuodesta 2030. Rahoituksen vähennys kohdistettaisiin asukasta kohden yhtä suurena kaikille hyvinvointialueille, lukuunottamatta niitä siirtymätasauslisää saavia hyvinvointialueita, joilla siirtymätasaus on laskennallisen rahoituksen kehityksen huomioon ottaen tarpeen palvelujen järjestämiseksi riittävän rahoituksen turvaamiseksi.

Siirtymätasausten säästötoimenpiteet kohdistuvat erityisen voimakkaasti Helsinkiin, mikä heikentää kaupungin kykyä turvata Suomenlinnan palvelut.

Tämä voi johtaa:

palvelujen keskittämiseen mantereelle

saavutettavuuden heikentymiseen

kustannusten siirtymiseen kaupungille ilman valtion korvausta

9. Kommenttinne koskien saariston käsitettä (saaristolain 3 §)

Saaristolain nykyinen saaristoisuuden määritelmä ei tunnista kaupunkisaaristoja eikä heidän erityisolosuhteitaan.

Lausunnon mukaan Suomenlinna täyttää saaristoisuuden olennaiset kriteerit, mutta ei tule huomioiduksi rahoitusjärjestelmässä.

Tämä ilmenee erityisesti:

saavutettavuuden haasteissa

merikuljetusriippuvuudessa

palveluiden tuottamisen kohonneissa kustannuksissa

10. Kommenttinne koskien saaristoista hyvinvointialuetta (saaristolain 9 a §) sekä siihen liittyvää valtioneuvoston asetusta

Saaristoisen hyvinvointialueen pisteytys (≥ 70 pistettä) ei tuo rahoituksellista tunnustusta Suomenlinnan erityisolueille, koska se sulkee Helsingin kokonaan ulkopuolelle.

Lausunnon mukaan merkittävät merelliset kulttuurialueet – erityisesti Suomenlinna – olisi sisällytettävä rahoitukseen poikkeusjärjestelyn kautta.

11. Mahdolliset muut kommentit hallituksen esitysluonnoksesta

1. Yleinen arvio

Museovirasto, Suomenlinnan hoitokunta pitää esityksen tavoitteita rahoitusmallin selkeyttämisestä ja saaristolainsäädännön ajantasaistamisesta perusteltuina.

Kuitenkin esitetyt rahoitusleikkaukset ja siirtymätasausten muutokset kohdistuvat alueisiin epätasaisesti ja heikentävät erityisolosuhteissa toimivien alueiden

palveluiden turvaamista.

2. Suomenlinnaa koskevat keskeiset huomiot

Suomenlinna on valtakunnallisesti merkittävä merellinen asuin- ja kulttuuriympäristö sekä UNESCO-maailmanperintökohde, joka kuuluu Helsingin kaupungin

järjestämisvastuulle osana hyvinvointialuetehtäviä ja jonka erityisen yleismaailmallisen arvon säilyttäminen ja vahvistaminen puolestaan kuuluu Suomen

valtion vastuulle maailmanperintösopimuksen ratifioineena tahona ja Suomenlinnan kiinteistön omistajana. Suomenlinnan erityiseen yleismaailmalliseen arvoon kuuluvat sekä sen historialliset erityispiirteet ja kerrostumat että Suomenlinna Helsingin kaupunginosana. Suomenlinnassa asuu noin 800-900 asukasta. Saaressa on lisäksi huomattava määrä transitionaalista asumista, joka on kirjoilla muualla. Näitä ovat mm. Merisotakoulu, Suomenlinnan vankila ja Suomenlinnan palveluntarjoajien kesäsesongin aikana vuokraamat työsuhteasunnot. Maailmanperintöaseman velvoitteet ja Suomenlinnan poikkeuksellisen suuri suosio vierailukohteena (noin miljoona vuosittain kävijää) vaikuttavat myös siihen, miten terveys, sosiaali- ja

pelastustoimen tehtävät voidaan toteuttaa. Koska Suomenlinna on keskeistä kansallista kulttuuriomaisuutta, yhteiskunnan turvallisuusstrategia velvoittaa sen

turvaamisen priorisointiin. Pelastuslaitoksen palvelukyky on siis turvattava.

Saaristoisuus ei huomioi Helsinkiä eikä Suomenlinnaa

Uusi saaristaisen hyvinvointialueen pisteytys (≥ 70 pistettä) ei kata Helsinkiä, vaikka alueella sijaitsee merkittävä merellinen asuin- ja kulttuuriympäristö, Suomenlinnan maailmanperintökohde.

Saaristoisuusrahoitus kohdistuu vain muutamille muille hyvinvointialueille. Suomenlinnassa asuu noin 800-900 asukasta. Saarella on lisäksi huomattava määrä transitionaalista asumista, joka on kirjoilla muualla. Näitä ovat mm. Merisotakoulu, Suomenlinnan vankila ja Suomenlinnan palveluntarjoajien kesäsesongin aikana vuokraamat työsuhdeasunnot.

Tämä tarkoittaa, että Suomenlinnan erityisolosuhteet jäävät ilman korotettua rahoitusta.

Rahoitusleikkausten epäsuora vaikutus Suomenlinnaan

Helsinki on esityksen mukaan yksi suurimmista rahoituksen menettäjästä vuosina 2027–2029.

Tämä kiristää taloutta ja vähentää mahdollisuuksia kompensoida Suomenlinnan palvelutuotannon selvästi korkeampia kustannuksia (merikuljetukset, logistiikka, saavutettavuus sekä suojellun ympäristön ja rakennuskannan huomioiminen).

Pelastustoimen saaristo-olosuhteita ei huomioida

Pelastustoimen rahoitusmalli ei sisällä saaristoisuutta, vaikka Suomenlinnan maailmanperintökohteessa on kulkuyhteyksiin liittyviä erityisriskejä ja suojeltua

rakennuskantaa. Tämä heikentää mahdollisuuksia mitoittaa pelastustoimen valmiutta vastaamaan realistisiin riskeihin. Koska Suomenlinna on keskeistä kansallista kulttuuriomaisuutta, yhteiskunnan turvallisuusstrategia velvoittaa sen turvaamisen priorisointiin. Pelastuslaitoksen palvelukyky on siis turvattava.

3. Arvio vaikutuksista

Ehdotetut rahoitusmuutokset voivat johtaa:

- palvelujen keskittämiseen mantereelle
- palvelujen saavutettavuuden heikentymiseen Suomenlinnassa
- kustannusten siirtymiseen Helsingin omaan talouteen ilman korvaavaa valtion rahoitusta

Kokonaisuutena lakiesitys heikentää Suomenlinnan asemaa ja lisää paineita palvelujen karsimiselle tai siirtämiselle pois saaresta.

4. Ehdotukset muutoksiin

- 1. Helsingin merelliset alueet tulee voida sisällyttää saaristoisuusperusteiseen rahoitukseen, joko erillisenä luokkana tai poikkeussäännöksenä.
- 2. Pelastustoimen rahoitukseen tulee lisätä saaristoisuuden huomioiva tekijä, koska turvallisuusvaatimukset ovat poikkeukselliset. (Vuosittain noin miljoona kävijää, suojeltu ympäristö ja rakennukset)
- 3. Vaikutusarvioon tulee lisätä erillinen analyysi suurten kaupunkien saaristoalueista, erityisesti Suomenlinnan kaltaisista erityiskohteista.
- 4. Rahoitusmallin kehittämistyössä tulee huomioida merellisten alueiden olosuhdekustannukset, jotka eivät nykyisistä tarvetekijöistä käy ilmi.

5. Yhteenveto

Lakiesitys ei nykyisellään turvaa Suomenlinnan erityisolosuhteissa tarvittavia sosiaali-, terveys- ja pelastustoimen palveluja. Saaristoisuuden rajausta jättää kaupunkisaariston ilman asianmukaista rahoitusperustetta, ja rahoitusleikkaukset kohdistuvat Helsinkiin suhteettoman voimakkaasti.

Esitämme, että lakiesitystä täsmennetään siten, että Suomenlinnan kaltaiset merelliset erityisalueet tulevat rahoitusjärjestelmän piirissä asianmukaisesti

huomioiduiksi.

Takkula Petteri

Suomenlinnan hoitokunta - Museovirasto, Suomenlinnan hoitokunta